

SÚHRN

NOVÁ STRATÉGIA TRVALO UDRŽATEĽNÉHO VYUŽÍVANIA LESNÉHO BOHATSTVA SLOVENSKA

Autor: Platforma Zachráňme lesné bohatstvo Slovenska

Dátum: Zvolen, jún 2019

Vzhľadom na reálny stav slovenských lesov, ktorý nie je ideálny (týka sa najmä horských lesov), si všetky zodpovedné nárokové skupiny a odborníci uvedomujú, že je nevyhnuté vykonať zásadné zmeny v nazeraní na ochranu, obhospodarovanie, spravovanie a využívanie lesných spoločenstiev na Slovensku. Dnes už takmer všetci akceptujú, že les nepredstavuje len zdroj ekologickej suroviny či hodnoty ochrany prírody, ale rovnocenne aj hodnoty estetické, spoločenské, sociálne, environmentálne, no zároveň aj ekonomické. V tejto súvislosti sa ukazuje ako absolútna nutnosť vytvoriť integrovaný systém starostlivosti o les na Slovensku. Základným dokumentom pre vznik takéhoto systému je **Stratégia trvalo udržateľného využívania lesného bohatstva Slovenska**, ktorá musí vyústiť do štátnej politiky ochrany lesného bohatstva Slovenska.

Hlavným zámerom takéhoto dokumentu je stanoviť strategické ciele a k nim odpovedajúce nástroje, ktoré dokážu zabezpečiť dlhodobé a konsolidované využívanie lesného bohatstva Slovenska pre celú občiansku spoločnosť v súlade s celosvetovými a európskymi dohovormi, súvisiacimi s lesmi.

Cieľom tohto dokumentu je tiež podpora riešenia najpodstatnejšieho problému súčasnosti, súvisiaceho s lesmi, a to zabezpečenie adaptácie lesných ekosystémov na klimatickú zmenu. Podľa Parížskej klimatickej dohody je celistvé a udržateľné lesné hospodárstvo najefektívnejším úložiskom emisií pre dosiahnutie klimatickej neutrality.

Súčasne takýto dokument má za cieľ zastaviť nič neriešiaci a trvalo sa stupňujúci konflikt medzi ochranou prírody a lesníctvom, lesníctvom a verejnosťou na Slovensku, vedúci k stálemu zhoršovaniu stavu slovenských lesov.

Platforma „Zachráňme lesné bohatstvo Slovenska“, ktorá v sebe združuje rozsiahlu škálu nárokových skupín, ale aj odborníkov zameraných na rôzne aspekty ochrany bohatstva lesov Slovenskej republiky, vypracovala návrh stratégie trvalo udržateľného využívania bohatstva lesov Slovenska.

Iniciátorom platformy, ako aj vzniku tejto stratégie, je PEFC Slovensko. Preto aj návrh stratégie vychádza z globálnej vízie PEFC (Rada pre vzájomné uznávanie lesných certifikačných schém), ktorej cieľom je „Svet, ktorý oceňuje plný prínos udržateľných lesov“. Vízia súčasne úzko súvisí s poslaním PEFC, ktorý sa zaviazal k odblokovaniu a budovaniu plného prínosu lesov pre trvalo udržateľný svet.

Platforma si tento dokument dovoľuje iniciatívne predložiť vláde SR ako podnet na vypracovanie štátnej politiky, zameranej na ochranu lesného bohatstva Slovenska. Takýto dokument by mala následne prerokovať a schváliť Národná rada SR, a tým zaviazat vládu SR bezodkladne a systematicky realizovať túto „štátnu politiku“.

Iniciatívny dokument v sebe integruje všetky dôležité úlohy a ciele jednotlivých odvetví a sektorov, ktoré ovplyvňujú stav lesov na Slovensku, ale aj záujmy komún a nárokových skupín, ktoré sú na lese závislé, alebo sú oprávnenými používateľmi ekosystémových služieb poskytovaných lesom pre občanov SR a EÚ.

Dokument definuje nasledovné strategické ciele, ktoré treba zrealizovať do roku 2030:

Cieľ 1: Prijat štátnu politiku pre ochranu lesného bohatstva Slovenska, ktorá bude mať dlhodobú platnosť (napr. do r. 2050), a tým vytvoriť základný politický dokument pre ochranu lesného bohatstva Slovenskej republiky.

Cieľ 2: Vytvoriť jediné riadiace centrum t. j. rezort (ministerstvo) pre manažment lesného bohatstva SR, do ktorého budú integrované všetky rozhodujúce odvetvia ovplyvňujúce stav a využívanie lesov, a tak odstrániť dvoj a viackoľajnosť v manažovaní lesných území.

Cieľ 3: Prijatť jednotný zákon na ochranu lesného bohatstva Slovenska, a tým odstrániť súčasnú legislatívnu dvojkolaľnosť a nekompatibilitu, najmä v oblasti obhospodarovania lesov a ochrany prírody.

Cieľ 4: Zmeniť lesnícky prístup k využívaniu funkcií lesa a ekosystémových služieb pre občiansku spoločnosť, v tejto súvislosti aktualizovať funkcie lesa, zmeniť kategorizáciu lesov a implementovať prírode blízke obhospodarovanie lesov.

Cieľ 5: Vykonať kritickú revíziu súčasného rozsahu chránených území na lesných pozemkoch a následne vykonať zmeny v existujúcej sieti chránených území tak, aby boli rešpektované cenné prírodné územia, vlastnícke práva a finančné možnosti SR v oblasti financovania ochrany prírody.

Cieľ 6: Vytvoriť podmienky pre vznik stabilného verejného a súkromného sektora lesného hospodárstva ako tvorcu ekonomických, environmentálnych a sociálnych hodnôt na vidieku.

Cieľ 7: Prostredníctvom verejných politík podporiť využívanie dreva ako ekologickej, trvalo sa obnovujúcej suroviny, vrátane zvýhodnenia spotreby a používania dreva vo verejných projektoch v porovnaní s konkurenčným materiálom z neobnoviteľných zdrojov.

Cieľ 8: Vytvoriť politické a ekonomické podmienky pre rozvoj „zelenej ekonomiky“, vrátane inovácií a komplexného spracovania dreva.

Cieľ 9: Podporiť zvýšenie kvality terciárnej sféry súvisiacej s ochranou lesného bohatstva, najmä v oblasti vzdelávania, vedy a výskumu.

Cieľ 10: PRIEREZOVÝ CIEĽ

Pri realizácii všetkých strategických cieľov rešpektovať :

A.) Osobitosti súvisiace s vlastníckymi právami k lesu, hlavne pri obmedzovaní obhospodarovania lesného majetku najmä neštátnych vlastníkov.

B.) Relevantné požiadavky občianskej spoločnosti (verejnosti - daňových poplatníkov) na ekosystémové služby poskytované lesom, a to pri všetkých rozhodujúcich legislatívnych, finančných a realizačných nástrojoch na implementáciu „Stratégie...“ .

C.) Význam ochrany prírodných hodnôt súvisiacich s lesnými ekosystémami definovanými v spoločnej politike EÚ pre ochranu prírody.

D.) Nevyhnutnosť cieľavedomého a cieleného odstraňovania/zmierňovania príčin hynutia lesov vplyvom klimatických zmien.

Vytvorením a implementáciou „Štátnej politiky pre ochranu lesného bohatstva Slovenska“ je možné dosiahnuť nasledovné podstatné prínosy:

1. Ukončia sa dlhotrvajúce spory medzi lesníctvom a ochranou prírody, ktoré frustrujú obidve tieto komunity a traumatizujú spoločnosť.
2. Zabezpečí sa efektívnejšia adaptácia lesov na klimatickú zmenu, a tým aj zásadné zlepšenia stavu slovenských lesov, a to najmä najzraniteľnejších horských lesov.

3. Vytvorí sa jednotný systém riadenia lesného bohatstva štátu, jednotná štátna správa a efektívny kontrolný systém garantujúci dodržiavanie princípov ochrany lesného bohatstva štátu, vrátane ochrany prírody a plnenia ekosystémových služieb pre daňových poplatníkov.
4. Zabezpečí sa dôsledná a efektívna ochrana prísne chránených území, vrátane možnosti uplatniť aj bezzásahový režim v lesoch lokalizovaných v prísne chránených územiach.
5. Zabezpečí sa ochrana ostatných dôležitých chránených území s tým, že sa vytvorí kategória lesov ochranných a chránených lesov prioritne určených na plnenie ekosystémových služieb pre obyvateľstvo.
6. Požiadavky spoločnosti na drevo ako ekologickú, trvalo sa obnovujúcu surovinu a požiadavky podnikateľských subjektov na prístup k zdrojom pre „zelenú ekonomiku“ (drevospracujúci priemysel, celulózo-papierenský priemysel, energetika, a pod.) garantujú produkčné - polyfunkčné lesy prednostne určené na produkciu dreva, ktoré budú obhospodarované trvalo udržateľným spôsobom s uplatňovaním princípov prírode blízkeho obhospodarovania.
7. Lesné bohatstvo štátu bude prispievať k ekologickým, ekonomickým a sociálnym istotám obyvateľov Slovenska s osobitným pozitívnym vplyvom na vidiecke komunity, keďže Slovensko je výrazne rurálnou krajinou.
8. Jednoznačne zadefinované financovanie starostlivosti o lesy podľa účelu, na ktorý sú prioritne určené, vnáša poriadok a spravodlivosť do terajšieho nesystémového fungovania financovania starostlivosti o lesy. Zavádza sa systém – kto si službu objednáva, ten za ňu aj platí.
9. Občania ako daňoví poplatníci majú právo uplatňovať svoje požiadavky na ekosystémové služby poskytované lesníctvom a právo využívať tieto služby. Garantovať to bude fakt, že starostlivosť o lesy určená pre ekosystémové služby bude financovaná zo zdrojov žiadateľov o takéto služby, alebo zo štátneho rozpočtu ako služba vo verejnom záujme.
10. Implementácia „Štátnej politiky“ bude súčasne garantovať aj trvalo udržateľné využívanie lesného bohatstva Slovenska, čo znamená, že súčasné generácie odovzdajú svojim deťom a vnukom lesy v priaznivom stave. Tieto lesy budú schopné poskytovať ďalším generáciám obyvateľov Slovenska a EÚ všetky dôležité funkcie, ale aj požadované ekosystémové služby.

Navrhnuté strategické ciele sa odporúča realizovať nasledovnými politickými, legislatívnymi a ekonomickými nástrojmi:

A. Politické rozhodnutia

- a) Vláda SR a Národná rada SR budú deklarovat', že lesné bohatstvo Slovenskej republiky je považované za jeden z najrozhodujúcejších pilierov pre zabezpečenie trvalo udržateľného života na Slovensku, a preto pripraví, schváli a implementuje „Štátnu politiku trvalo udržateľného lesného bohatstva SR“.
- b) Vláda SR zabezpečí integráciu vzájomne prepojených odvetví ovplyvňujúcich lesné bohatstvo SR do jedného samostatného ministerstva. Ide najmä o odvetvia ochrana prírody, lesné hospodárstvo, vodné hospodárstvo, spracovanie dreva, ktoré vzájomne spolu úzko súvisia, sú funkčne prepojené, vzájomne sa ovplyvňujú, a preto si vyžadujú jednotné (spoločné) riadenie.

B. Legislatívne opatrenia

- a) Vytvoriť nový „Zákon o ochrane a využívaní lesného bohatstva Slovenska“, vychádzajúceho zo súčasného Zákona o ochrane prírody a krajiny a súčasného Zákona o lesoch. Nový zákon musí byť optimálnym spojením týchto dvoch právnych noriem s tým, že musí právne garantovať všetky rozhodujúce ciele ochrany lesného bohatstva, vrátane ochrany prírody, efektívneho využitia tovarov a služieb pochádzajúcich z lesa, ako aj ekosystémových služieb požadovaných verejnosťou, vrátane spôsobov ich financovania.
- b) Nová legislatíva musí tiež v plnom rozsahu reflektovať zložité majetkové vzťahy k lesnej pôde a k lesu. Preto akékoľvek opatrenia z hľadiska ochrany prírody na neštátnom, ale aj na štátnom lesnom majetku, sa musia realizovať iba po predchádzajúcom rokovaní s majiteľom, resp. správcom lesnej pôdy, po splnení jeho požiadaviek na finančnú kompenzáciu, resp. po vzájomnej zmluvnej dohode o inom riešení vzťahu – napr. zmluvná ochrana a pod.
- c) Súčasťou novej legislatívy musí byť aj vyriešenie otázky jednotnej štátnej správy ochrany prírody a ochrany lesného bohatstva a súvisiacich kontrolných nástrojov a mechanizmov brániacich vzniku škodlivého experimentovania pri rozvoji vidieka a brániacich rezortizmu, najmä zo strany odvetvia pôdohospodárstva a životného prostredia.
- d) Lesné bohatstvo štátu, t. j. lesný pôdny fond vo vlastníctve štátu, musí mať zdefinovaného jediného správcu takéhoto majetku, a to bez ohľadu na to, aké funkcie budú tieto lesy plniť. V takomto prípade by bolo najvhodnejšie, aby správu lesného majetku štátu zabezpečoval jediný štátny subjekt.
- e) Nová legislatíva musí obsahovať komplexný organizačný, finančný a legislatívny návrh riešenia problémov, ktoré spomaľujú transformáciu vlastníckych a užívateľských vzťahov k lesným pozemkom, vrátane náhrad podľa zákona č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku v znení neskorších predpisov.
- f) Zriadiť zo zákona Fond solidarity pre zdravie lesov Slovenska, v rámci ktorého sa budú sústreďovať a používať finančné prostriedky bezprostredne nevyhnutné na financovanie adaptácie lesov na klimatickú zmenu, vrátane odstraňovania škôd z prírodných katastrof, a obnovu poškodených lesných ekosystémov a súvisiacej infraštruktúry.
- g) Zmeniť daňovú a odvodovú politiku štátu vo vzťahu k subjektom poskytujúcim ekosystémové služby definované v novej legislatíve.

C. Finančné mechanizmy

- a) Starostlivosť o „PRODUKČNÉ POLYFUNKČNÉ LESY“ t. j. lesy prednostne určené na produkciu dreva a iných tovarov a služieb, pochádzajúcich z lesa, bude v plnom rozsahu financovaná z výnosov predaja tovarov a služieb pochádzajúcich z takýchto lesov (obchod s drevom, výnosy z poľovníctva, iné tovary a služby, pochádzajúce z takýchto lesov). Pri tom táto starostlivosť musí zahŕňať všetky náklady súvisiace s princípom prírode blízkeho obhospodarovania lesov. Finančná podpora ďalších aktivít v takýchto lesoch (zvýšený ekologický prístup, služby pre občanov, vzdelávacie programy a iné) môžu byť financované aj zo zdrojov SR alebo fondov EÚ, ale len prostredníctvom projektových podpôr.

- b) Výnosy zo štátneho lesného majetku nesmú byť zaťažené odvodom do štátneho rozpočtu, ale tieto finančné zdroje musia byť využité pre rozvoj lesného bohatstva štátu a na podporu ekologizácie starostlivosti o les patriace všetkým občanom Slovenskej republiky.
- c) V daňovej a odvodovej politike štátu voči neštátnym subjektom znížiť ich finančné zaťaženie. Zabezpečiť, aby pri schvaľovaní účtovnej závierky Slovenského pozemkového fondu bola každoročne časť hospodárskeho výsledku Slovenského pozemkového fondu, vytvoreného platbami súkromných obhospodarovateľov lesov za lesy vo vlastníctve štátu a s nezisteným vlastníctvom, im vrátená na cielené financovanie.
- d) Starostlivosť o „LESY PRIORITYNE URČENÉ NA PLNENIE EKOSYSTÉMOVÝCH SLUŽIEB PRE OBYVATEĽOV“ je financovaná zo zdrojov žiadateľa o takéto služby (nárokové skupiny), v osobitných prípadoch, t. j. v prípadoch, keď žiadateľom o takúto službu je Slovenská republika, sa tieto služby financujú zo štátneho rozpočtu ako služby vo verejnom záujme.
- e) Náklady na starostlivosť o „LESY CHRÁNENÉ A OCHRANNÉ“, vrátane zmluvnej ochrany, kompenzácií a náhrad za obmedzené vlastnícke práva či užívania takýchto lesov, ako aj iné kompenzácie či náhrady, sa hradia v plnom rozsahu zo štátneho rozpočtu (zdroje príslušného ministerstva, ktoré požaduje ochranu alebo chránenie lesného územia), ako aj z finančných zdrojov EÚ vyhradených na ochranu prírody.
- f) Lesné bohatstvo Slovenska je rozsiahlym zdrojom biodiverzity vzácnych druhov, spoločentiev a ekosystémov a patrí v tomto k absolútnej špičke medzi krajinami Európskej únie. Pri tom poskytuje toto ekologické bohatstvo nielen daňovým poplatníkom Slovenskej republiky, ale všetkým obyvateľom Európskej únie. Preto je nevyhnutné, aby Slovenská republika presadila v Európskej únii samostatný finančný program na podporu, monitorovanie a zveľaďovanie lesných ekosystémov na Slovensku, ako jedného z najvýznamnejších rezervoárov biodiverzity druhov a biotopov celej Európskej únie vo voľnej prírode. Slovenská republika poskytuje túto mimoriadne vzácnu ekosystémovú službu celej Európskej únii, a preto túto činnosť musí EÚ financovať samostatným programovým modelom.
- g) Efektívne využívanie novovytvoreného „Fondu solidarity pre zdravie lesov Slovenska“ na podporu opatrení smerujúcich najmä k adaptácii lesov na klimatickú zmenu, ich revitalizáciu, aby čo najefektívnejšie plnili funkciu sekvestrácie uhlíka a v neposlednom rade aj na podporu obnovy lesov poškodených a zničených prírodnými katastrofami.